תלמוד בבלי · אחרונים · מראית העין · סדר מועד

מראית העין על סוכה

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מראית העין על סוכה

רבי חיים יוסף דוד אזולאי [החיד"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מראית-העין-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף כ: 4
דף כז: 4
דף כח: 4
דף לג: 5
דף לו: 5
דף מח: 5
דף מט: 6
דף נא: 6
דף נא: 7
דף נב: 7
דף נב: 8

דף כ:

ראיתם טבי עבדי שהוא ת"ח ויודע שהעבדים פטורים מן הסוכה לפיכך ישן הוא תחת המטה. אפשר לומר דרך דרש דאע"ג דהיה יכול לישן בסוכה כסברת רבי יוסי דאמר נשים סומכות רשות דלרוב הפוסקים כן הלכה ולדעתם נאמר דגם רבן גמליאל ורבנן דעמיה הכי סברי. והיינו דקאמר רבן גמליאל ראיתם טבי עבדי דהיה יכול לישן בסוכה ולא רצה לישן להורות שהוא עבד. ומה שלמד תורה לא למדו רבו בקביעות כפי מ"ש בשיטה מקובצת סוף פ"ב דכתובות בשם תלמידי רבינו יונה ז"ל. א"נ למדו לפי שהיה כשר. ולפי שהיו שם חכמים הרבה רצה להראות שעדין הוא עבד וזהו דרך דרש ועמ"ש בענין זה בקונטריס יוסף אומץ סימן ל"ג בס"ד:

דף כז:

מכלל דבחדש ושבת איבעי ליה למיזל. כצ"ל כמו שהוא בראש השנה דף י"ו. והגם דבמקום אחר אני הדל הבאתי כגירסת הספרים. עתה נ"ל דהכא הוא ט"ס והעיקר כגירסת סוגית ראש השנה:

ולמאי דמקשים העולם דרבי יצחק קאמר רגל ומייתי חדש ושבת. והרבה תירוצים נאמרו והם דחוקים. נראה פשוט דאינו דומה רבו פרטי לרבן של כל ישראל ונביא ומדחזינן דלאלישע רבן של כל ישראל ונביא חייב חדש ושבת הדעת נותנת דלרבו פרטי נחתינן דרגא שיהיה חייב ברגל דתפסת מועט תפסת ושוב אתיא זכירה דכ"כ בלקוטי רבינו בצלאל ז"ל והבאתיו בפתח עינים בראש השנה דף י"ו:

ואפשר לדקדק מ"ש מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת כלומר דהא דמחייב לקבל פני רבו לא נאמר באשה דהכתוב פטרם מכבוד אב ואם דחמיר משום דרשות בעלה עליה וזהו התימה כפול מדוע את דייקא את שאת נשואה דרשות עליך שאם לא ארצה את פטורה מכבוד אב ואם ולא עוד אלא דאינו לא חדש ולא שבת וזה תימה כפול. ולישנא דסוגיין דקאמר מכלל דבחדש ושבת מחייב איניש לאקבולי אפי רביה דייק לפי דרכנו הטב. ולשון הש"ס בראש השנה דקאמר מכלל דבחדש ושבת איבעי לה למיזל לאו דוקא:

דף כח.

נשים עבדים וקטנים פטורין מן הסוכה. שמעתי שחכמי המערב שאלו דכיון דע"י מצות סוכה ולולב נמשכות הארה למ' אמאי נשים פטורות הרי כתב ר"מ דכלהו נשי ישראל

אחוזות במ' ואליהם יאתה לקיים מצות אלו להגדיל הארות המ' דאחיזות בה. ואני עני יישבתי לזה כמ"ש בקונטריס זה בריש שבועות בס"ד ע"ש:

דף לג.

תוספות ד"ה ואימא הכי נמי תימא מאי סלקא דעתיה למפסליה משום שם ליווי מידי הדס כתיב בקרא. הקשה לי גדול אחד מהש"ס דבכורות דף י' גבי דבש. ולק"מ דבש"ס תקשה הכי וכן מרן ז"ל בבית יוסף סימן פ"ג ועיין להרב תרומת הדשן ז"ל סימן רל"ה שהביא מדבש. וכן הרשב"ץ ומהר"י אלפאנדרי ז"ל ולכאורה דבריהם קשים. ועיין מה שכתבתי אנכי איש צעי"ר בקונטריס אהבת דוד דף ל' ובהשמטות שם בס"ד:

דף לו:

רבי יהודה אומר אין סוכה נוהגת אלא בד' מינים וכו' א"ל כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וכו' והלכה כרבנן. התוספות הקשו על זה בפסחים דף ז"ך דהכא קי"ל כרבנן מכח הא דהקשו לו כל דין שאתה דן וכו' ושם בפסחים דרבנן אמרי הכי בכיוצא בזה לר' יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה וא"ל רבנן כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וכו' והתם קי"ל כרבי יהודה ותירצו ע"ש ושמעתי מהחכם השלם כמהר"ר יצחק משוורזינץ נר"ו שתירץ דמאי דקיימא לן הכא בסוכה כרבנן אינו מכח האי דהקשו לו כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר וכו' דהא זו אינה קושיא דרבנן סברי דכל ישראל יכולים לישב בסוכה אחת וא"כ לא קשה לא מצא ד' מינין יהא יושב ובטל דהא יכולים הרבה ישראל לישב בסוכה אחת עכ"ד. ואני בעניי אמרתי לו דאמר הנח"ה שוברת ומלבד דיש להשיב לפי דעתו מאי מקשים רבנן לרבי יהודה. והשיב דרבי יהודה סבר כרבי אליעזר דאין אדם יוצא בסוכת חבירו. לא נהירא דמנא ידעי רבנן דרבי יהודה הוא דסבר כרבי אליעזר ובפרט דאין הלכה כמותו. ולדידיה אפשר לומר דמקשים רבנן לרבי יהודה דאיך רבי אליעזר אומר כל אחד בסוכתו דלרבי יהודה ודאי כלהו תנאי קמאי סברי סוכה בד' מינין ויש עוד לצדד ואין להאריך ודוק:

דף מח:

משכיה דההוא גברא משוינן ליה גודא וכו'. בפתח עינים על מאמרי מכילתין שנדפס בסוף קונטריס שמחת הרגל רות שם בדף נ"ה ע"ב כתבתי דהרב שבות יעקב ז"ל ח"א סימן פ"ט הביא ראיה דבחזקת מלחמה מותר ליהנות מעור הגוי שמת וע"ש מה שכתבתי

אני בעניי על זה ואחר זמן ראיתי להרב שאלת יעבץ ז"ל ח"א סימן מ"ה דף ס"ט שכתב ראיה זו בשם הגאון מהר"ר דוד אופנהיים ז"ל ודחאה באמת הבנין דהא הוי חוכא בעלמא והאריך בזה גם בעיקר הדין אם מת גוי אסור בהנאה האריך מאד ונעלמו ממנו סוגית הירושלמי ודברי הרמב"ן ז"ל ודברי רבינו בעל הרקח והבאתיו שם בסוף שמחת הרגל רות בס"ד:

דף מט:

רש"י ד"ה שכר לשון שכרות ושמחה ונסיכה. שאלוני דהש"ס קאמר אמר רב פפא שכר לשון שתיה לשון שביעה לשון שכרות ואם כונת רש"י ז"ל לומר דגירסא דקמן ליתא והגירסא היא כמו שכתב הו"ל למימר ה"ג כי אורחיה עכ"ד. ונראה פשוט דרש"י ז"ל לא בא לחדש גרסא רק דהגרסא שלו היתה כך וכבר נמצאת בילקוט גרסא אחרת וכגרסת הילקוט יש לשון שמחה. אך בא רש"י ז"ל לתקן דבאומרו לשון שכרות לשון שמחה לשון נסיכה נראה דשכר לפעמים מתפרש שכרות וזמנין שמחה ואיזה פעם נסיכה נמי דכן הוא משפט הלשון ולז"א דלאו דוקא אלא הכא ר"ל דהוא שכרות ושמחה ונסיכה. ולפי גרסת רש"י ז"ל במאי דאמר לשון שכרות בכלל הוא שביעה ועל זה אמר רב פפא בסמוך כי שבע איניש חמרא מגרוניה שבע ודוק:

דף נא.

תיובתא דרב יוסף וכו'. יש מי שהקשה דהרי אמרו בירושלמי על משנתנו הא של קרבן דוחה מתניתין כרבי יוסי בר יהודה דתני חליל של קרבן דוחה את השבת דברי רבי יוסי בר יהודה וחכ"א אינו דוחה לא את השבת ולא את י"ט ע"כ בירושלמי והרי הך ברייתא כרב יוסף דשל שואבה אינו דוחה ואמאי אסקיה לרב יוסף בתיובתא. ואני בעניי השבתי דלק"מ דודאי ברייתא דמייתי בירושלמי וברייתא דמייתי בתלמוד בבלי הן אמיתיות וליכא למימר דחדא היא משבשתא א"כ תקשי ברייתות אהדדי דברייתא דסוגיין בבבלי קאמר רבי יוסי בר יהודה דשיר שואבה דוחה שבת וברייתא דירושלמי קאמר שיר דקרבן. ומוכרח לומר דברייתא דירושלמי דנקטה גבי רבי יוסי בר יהודה שיר דקרבן ה"ה דגם שיר דשואבה לרבי יוסי בר יהודה דוחה שבת ונקיט שיר דקרבן להודיעך כחן דרבנן דפליגי אף בשיר דקרבן ורבנן הלכתא כוותייהו אבל לר"י בר יהודה אף דשואבה דחי כמפורש בברייתא דבבלי וא"כ שפיר מותיב לרב יוסף ומסיק בתיובתא:

אך קשה לרבי ירמיה בר אבא דקאמר דשיר של קרבן לדברי הכל דוחה שבת דהרי קתני

בברייתא דירושלמי דרבנן פליגי וסברי דשיר של קרבן אינו דוחה ואיך קאמר רבי ירמיה דשיר דקרבן לדברי הכל דוחה שבת:

ונראה דמאי דקאמר רבי ירמיה דברי הכל היינו על התנאים המוזכרים במשנה ובברייתא דסוגיין. ואה"נ דאיכא רבנן אחריני דפליגי, ומזקנים אתבונן דסברי מרנן התוספות והרשב"א ז"ל לתרוצי סוגיי בכיוצא בזה. והלא מראש דברתי אני בעניותי בקונטריס יעיר אזן מערכת כף אות ב' עיין שם ומשם באר"ה ככל אשר דברנו בס"ד:

תוספות ד"ה מבלאי מכנסי הכהנים. עמ"ש בעניותי בהגהות הרמב"ם פ"ח דכלי המקדש בסייעתא דשמיא:

דף נא:

אנו ליה וליה עינינו. אפשר דהפכו פניהם ממזרח למערב ששם השכינה וכונתם ליחדה עם דודה ואמרו אנו לי"ה מודים להמשיך מוחין דאו"אי שהם י"ה וז"ש לי"ה מודים ולי"ה עינינו מיחלות להשפיע תדיר ויאמרו תמיד יגדל ה':

מי שלא ראה שמחת בית השואבה וכו'. עמ"ש בעניותי בקונטריס ככר לאדן דף קפ"ג ע"א בס"ד ע"ש:

הלה מניף הסודרין וכל העם עונים אמן. כת הקודמין הוכיחו מכאן דכל שיודע מה היא הברכה שמברך הש"ץ הגם שאינו שומע קולו יכול לענות אמן. גם מכאן ראיה למעט בשלוחי צבור דלא תקנו להעמיד ש"צ אחר הגם דלא היו שומעים:

דף נב.

איך יכולנו לכבוש הר כזה. עמ"ש אני הדל בקונטריס שמחת הרגל לימודי פסח לימוד ב' בס"ד:

הקב"ה תמיה עמהן וכו' שנאמר כי יפלא בעיני העם הזה וכו'. פירש רש"י ז"ל סיפיה דקרא גם בעיני יפלא עכ"ל ולכאורה נראה דנסחת רש"י ז"ל בש"ס לא היה כתוב אלא כי יפלא בעיני העם הזה וכו' ומשו"ה כתב רש"י ז"ל סיפיה דקרא דזה ראיה על מ"ש והקב"ה תמיה עמהן והש"ס קיצר ולא הביא אלא תחלת הפסוק:

ואולם זימנין דמשכחת דהדביקוהו בעלי הפרשי"ם וניחא להו לחדש דבר כשכותב רש"י כיוצא בזה. איכו השתא אדברה אך הפעם דרש"י הוקשה לו בש"ס אמאי מייתי תחלת הפסוק כי יפלא בעיני העם הזה. ותו מה הלשון אומרת הקב"ה תמיה עמהן דכגון זה צריך ביאור כי ממנו הכל והוא יודע תעלומות ומה זו התמיה. ואם ח"ו יש תמיהא

תמיהתו קודמת. וכל זה תירץ רש"י ז"ל במ"תק וד"שן עדיו באומרו סיפיה דקרא גם בעיני יפלא כלומר הביא הש"ס תחלת הפסוק וסיפיה דקרא גם בעיני יפלא כלומר דמוכח מהכתוב דזה שתמה כביכול נמשך מכי יפלא בעיני העם דכלפי מעלה לא שייך תמיהא ח"ו והענין כמו שנבאר. הנה רש"י ז"ל בפירוש המקרא בזכריה סימן ח' כתב וז"ל גם בעיני יפלא רבותינו דרשוהו לענין יצ"הר בעיני יפלא איך יוכלו הצדיקים לעמוד כנגדו בחייהם עכ"ל. ולפום ריהטא יפלא על בעיני יפלא הפלאה זו איני יודע מה היא והרי כביכול הוא ידע שהיה עזרם ומגינם ובזה יכלו לו. ותו יש להרגיש על דברי רש"י ז"ל בסוגיין שפירש צדיקים בוכים שנזכרים צערם שהיה להם לכבוש הרשע הזה בחייהם עכ"ל ויש לדקדק דהו"ל לרש"י ז"ל לפרש פירוש נאה ומתקבל דבוכים שידעו דמה שכבשוהו לא בכחם וגבורתם אלא כי ה' ברחמיו הוא הנותן כח לעשות חיל ומה שעשו הם עצמם כמעט כלא חשיב. אמנם רש"י ז"ל טעמו ונימוקו עמו כי הנה במאי דאמרי צדיקי איך יכולנו לכבוש הר גדול יש שני פירושים אחד שבוכים שהם לא עשו כלום ומאת ה' היתה זאת או שבוכים על מה שנצטערו. ולפי פירוש ראשון מדת הדין תקטרג שלא יטלו שכר הרבה שלא עשו כלום ולפי פירוש שני שהוא פירש"י ז"ל בסוגיין שנצטערו הרבה ראוים ליטול שכר עצום לכן ה' חפץ למען צדקו עושה תמיהא איך יוכלו לעמוד כנגדו בחייהם ואם כן הוברר דמ"ש איך יכולנו לכבוש הר כזה כונתם כמו שפירש"י ז"ל הכא בסוגיין דזוכרים צערם וראוים לשכר גדול. וכל זה עושה ה' ברחמיו הגדולים לעכב למדת הדין שלא לקטרג והצדיקים יטלו שכר הרבה ובזה נתישב הענין ונתישבו דברי רש"י ז"ל שכתב סיפיה דקרא וכו' כלומר דמחובר לרישיה דקרא ונמשך מתמיהת הצדיקים. ומה שפירש דבוכים ומצטערים הוא דעל זה אתי שפיר גם בעיני יפלא ומה שפירש במקרא הוא כלפי מדת הדין שלא תקטרג נגד הצדיקים והיה עכ"ב ובזה נתישב הכל. ומעין דוגמא פירשתי בעניותי מאמר ירושלמי שאומר דכביכול הקב"ה נעשה שכחן והכל לזכות את ישראל כי גברו רחמיו מאד ובחסדיו עושה המצאות כלפי מדת הדין או כלפי הסט"א וינצלו ישראל כי זהו רצונו:

דף נב:

שכן באטב"ח דרבי חייא וכו'. עיין מה שכתבתי בעניותי בקונטריס ככר לאדן דף קפ"ג ע"א ע"ש בס"ד. ואנו ליה עינינו רחם תרחם עלינו כרב רחמיך וגודל חסדיך כי עמך מקור **חיים**: